

II teematoimkonna töö aruanne

MUUDATUSED, TAIENDUSED, PROBLEEMID

Seletus. Jäme trükk näitab Adamsi tekstist erinevat sõnastust või vaidlusalust tekstiosa. Viimasel juhul on lisatud selgitus. Märk / / näitab millegi välja jätmist.

2. peatükk

Põhiõigused, vabadused ja kohustused

§ 8 Igal inimesel on vöörandamatuud inimõigused. Nende inimõiguste austamine ja kaitse on Eesti riigiasutuste kohustus.

Põhiseaduse käesolevas peatükis loetletud põhiõiguste teostamine on Eesti riigi seadusandlikule, täidesaatvale ja kohtuvõimule kohustuslik.

§ 9 Igal inimesel on õigus vabale eneseteostusele niivöörd, kui ta ei riku teiste õigusi, põhiseaduslikku korda ja üldtunnustatud kõlblusnorme.

§ 10 Kõik inimesed on seaduse ees võrdsed olenemata east ja tervislikust seisundist, sölumata rahvusest, rassist, soost, keelest, usutunnistusest, päritolust, ametikohast, poliitilistest ja muudest veendumustest.

§ 11 Isikupuutumatus on kindlustatud.

Kelleltki ei võtta vabadust, jälgida või piirata tema isikuvabadusi muidu kui seaduses ettenähtud juhtudel ja korras.

Kahtlustatavana ei või kedagi kinni pidada üle neljakümne kaheksa tunni ilma kohtu sellekohase otsuseta. Vastav otsus tuleb kinnipeetule avaldada / / kahekümne nelja tunni jooksul.

Kedagi ei või vastu tema tahtmist üle viia temale seadusega määratud kohtu alluvusest teise kohtu alluvusse.

Igaühele, keda vahistatakse, teatatakse kohe talle arusaadavas keeles ja viisil vahistamise põhjus ja tema õigused, kaasa arvatud õigus nõuda toimetamist kohtusse vahistamise seaduslikkuse üle otsustamiseks.

§ 12 Kedagi ei või võtta vastutusele, kui tema tegu ei ole tunnistatud õigusvastaseks seadusega, mis on jõustunud enne teo toimepanemist.

Keegi pole kohustatud tõestama oma süütust. / /

Kellelegi ei või mõista raskemat karistust kui see, mida oleks võidud kohaldada kuriteo toimepanemise ajal. Kui seadus kehtestab pärast kuriteo toimepanemist kergema karistuse, kohaldatakse kergemat karistust ka antud isiku suhtes.

Õigusvastaselt tekitatud kahju hüvitatakse seaduses ettenähtud korras.

§ 13 Kedagi ei või tunnistada kuriteos süüdi enne, kui tema suhtes on jõustunud süüdimõistev kuhtuotsus.

Kedagi ei või piinata, julmalt või väarikust alandavalt kohelda või karistada.

Alternatiiv: Kedagi ei tohi piinata ega kohelda või karistada ebainimlikult ega alandaval viisil (EN tekst).

Igalühel, kellelt on võetud vabadus, on õigus humaansetele kohtlemisele.

Igalühel on õigus elule. / /

§ 14 Kodu on puutumatu.

Ei või tungida kellegi eluruumi ja seaduslikesse valdustesse ega neid läbi otsida, välja arvatud seadusega ettenähtud juhtudel.

§ 15 Igalühel on mõtte-, usu- ja südametunnistuse vabadus.

Igal inimesel on õigus kuuluda või mitte kuuluda kogudustesse, koguduste liitudesse või kirikutesse.

Usutalituste täitmine on vaba, kui see ei kahjusta avalikku korda või kõlblust.

Riigikirikut Eestis ei ole.

Usutunnistuse või veendumusega ei saa vabandada õiguse rikkumist.

§ 16 Igal inimesel on õigus vabalt levitada informatsiooni ning avaldada oma arvamusi nii sõnas, trükis, kirjas, pildis, kujutises või muul viisil. Seda vabadust võib seadusega kitsendada riigi julgeoleku, avaliku korra, kõlbluse, inimvääriskuse- ja au kaitseks.

Riiklikku tsensuuri Eestis ei ole.

§ 17 Posti, telefoni või muul teel edastavate sõnumite ja kirjade saladus on kindlustatud. Erandeid võidakse teha kuritegevuse vastu võitlemiseks seaduses ettenähtud aluseil ja korras.

§ 18 Kodanikel on õigus seaduse alusel koonduda ühingutesse ja liitudesse ning poliitilistesse erakondadesse.

Keelatud on ühingu ja liidu, mille sihiks on Eesti või mõne teise osa allutamine mõnele teisele riigile või Eesti põhiseadusliku riigivõimu vägivaldne kukutamine.

Ainult kohus võib õiguserikkumise eest ühingu või liidu tegevuse lõpetada või peatada või teda trahvida.

§ 19 Kodanikel on õigus pidada koosolekuid, kui need ei ole suunatud põhiseadusliku riigikorra vägivaldsele muutmisele, ei kahjusta avalikku korda või kõlblust.

Alternatiiv: jääda Adamsi sõnastuse juurde;
täiskogul hääletamist ei vaja;

§ 20 Teadus ja kunst ning nende õpetused on vabad ja riigi kaitse all.

Teadusasutused ja kõrgkoolid on autonoomsed piirides, mis on määratud seadusekohaste põhikirjadega.

§ 21 Perekond ja abielu on riigi kaitse all. Abikaasad on võrdõiguslikud. Seadus kaitseb emasid ja lapsi. Lastel on võrdne õigus saada abi ja hooldust ning areneda sõltumata sellest, kas nad elavad täisperekonnas või üksikvanemaga, kas nad on lapsendatud või hooldatavad, kas nad on sündinud registreeritud või registreerimata abielust, kas nad on terved, puuetega või haiged.

Laste kasvatamine ja nende hariduse andmine on vanemate kohus. Riik toetab lasterikkaid perekondi.

Vanematel on õigus kuni lapse 12-da eluaastani otsustada, kas anda lapsele ilmalik või religioosne haridus ja valida koole.

§ 22 Oppimine on kooliealistel lastel seadusega määratud ulatuses kohustuslik ja riiklikes ning kohalike omavalitsuste üldhariduslikes koolides õppemaksuta.

Lisa (J. Talve ettepanek):

Riiklikes koolides ei tohi õpetamise tase olla madalam erakoolide tasemest.

Riik ja omavalitsused peavad ülal vajalikul arvul õppeasutusi. Seaduse alusel on õigus asutada eraõppeasutusi. / /

Igaühel on õigus saada eestikeelset õpetust. Vähemusrahvustele avatud koolides on õppekeeleks nende rahvuskeel.

Kogu haridussüsteem on riigi järelevalve all.

§ 23 Igaühel on õigus säilitada oma rahvuslik kuuluvus.

Rahvusliku kuuluvuse alused määrab seadus.

Vähemusrahvustest kodanike õigus rahvuslikule ja kultuurilisele identiteedile väljendub nende õiguses kultuurautonoomiale. Vähemusrahvuste kultuuriomavalitsuse tegevust reguleeritakse vastava seadusega.

§ 24 Kohalikes omavalitsusasutustes, mille piirkonnas on enamuses vähemusrahvus, on õigus kõrvuti riigikeelega asjaajamise keelena kasutada vähemusrahvuse keelt. Lähikäimisel riiklike asutustega ning teiste omavalitsusasutustega, kus asjaajamise keeleks ei ole sama vähemusrahvuse keel, kasutatakse eesti keelt.

Alternatiivne sõnastus: Vähemusrahvuse ajalooliselt koompaktse asutusega territooriumil paiknevates omavalitsusasutustes, aga ka muudes asutustes ja organisatsioonides kasutatakse antud vähemusrahvuse keelt kohaliku keelena eesti keelega võrdselt. Täiskogus hääletamist ei vaja.

Igal inimesel on õigus pöörduda selliste omavalitsusasutuste poole ja saada neilt vastuseid eesti keeles.

(Toimikond juhib tähelepanu sellele, et § 124 väljendab sisuliselt sama, mis § 24)

Igalühel on õigus pöörduda märgukirjade, avalduste ja kaebustega riigi- ja kohalike omavalitsusasutuste ning ametiisikute poole. Vastamise korra määrab seadus.

§ 25 Igal kodanikul on vabadus valida tegevusala, töökohta ja elukutset.

Töölepingute sõlmimine on vaba. Riik aitab töö võimaldamiseks kaasa.

Streigivabadus on Eestis kindlustatud. Töötulide lahendamine ja streigiõiguse kasutamine korraldatakse seadusega.

/ / Sunniviisiline töö on keelatud. Sunniviisiliseks tööks ei loeta kohustuslikku ajateenistust, katastroofide tagajärgede likvideerimisele kaasaaitamist ja paranduslikke töid, mis on määratud vastavalt kohtuotsusele.

§ 26 Omandiõigus on kindlustatud. Selle õiguse kitsendused määratakse seadusega.

Omandi vöörandamine omaniku nõusolekuta võib toimuda ainult üldistes huvides ja õiglase tasu eest korras, mis on kehtestatud seadusega. Vaidluse korral on pöördumine kohtu poole kindlustatud.

Riigi kohustus on kindlustada pärimis- ja autoriõigus.

§ 27. Abivajaja eest hoolitsemine lasub eestkätt perekonnaliikmel.

Riigi kohustus on korraldada abi vanaduse, haiguse, toitja kaotuse, õnnetusjuhtumi, töövõimetuse või tööpuuduse korral.

Riikliku toetuse ja abi liigid ning suuruse määrab seadus. Riik toetab vabatahtlikku ja omavalitsuslikku hoolekannet.

§ Riik kaitseb loodust ja tervislikku elukeskkonda. Igalühel on õigus saada hüvitust kahju eest, mis ökoloogiliste õigusrikkumistega on põhjustatud tema varale ja tervisele.

§ 28 Eesti kodaniku / / kohus on olla ustav Eesti riigile ja ta põhiseaduslikule korrale ning kaitsta Eesti iseseisvust. Igaüks on kohustatud austama eestlaste ja teiste Eestis elavate rahvusrühmade ning etniliste gruppide tavasid ja kombeid ning nende rahvuslikku väärikust.

Alternatiiv: viimane lause välja jätta.

§ 29 Igal kodanikul on liikumise ja elukoha valiku vabadus. Seda vabadust võidakse kitsendada vaid seadusega ettenähtud alustel ja korras.

Ühtki kodanikku ei või Eestist välja saata.

Ühtki kodanikku ei või takistada tagasi pöördumast Eestisse.

§ 30 Igal kodanikul on õigus tutvuda kõigi teda huvitavate dokumentidega kõigis riiklikes ja omavalitsuse asutistes.

Seda õigust võib piirata seadusega riiklike- ja sõjasaladuste kaitseks.

§ 31 Ametikohtadel riigi- ja omavalitsusasutustes ning riigiettevõtete töötavad Eesti kodanikud, kellel on ametikohale vastav ettevalmistus ja võimed.

Ainult kooskõlas seadusega võib nendele ametikohtadele määrata välisriigi kodanikke ja kodakondsuseta isikuid.

§ 32 Eestis viibivad välisriigi kodanikud ja kodakondsuseta isikud on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja täitma Eesti seadusi.

§ 33 / /

§ 34 Kui käesolevas peatükis loetletud õigusi või rahvusvaheliselt tunnustatud inimõigusi on rikutud või kohustused jäetud täitmata, on õigus pöörduda õiguskantsleri või kohtu poole.

Sellistel juhtudel on kohtuotsuse aluseks põhiseaduse käesoleva peatüki tekst.

Lisaks: toimikond peab vajalikuks lisada selline §:

Kedagi ei või tema vabatahtliku nõusolekuta allutada meditsiinilistele või teaduslikele katsetele.

Kedagi ei või sundida muutma oma arvamusi ja veendumusi.

See täiskogul hääletamist ei vaja. Küll aga ootab

toimkond ettepanekuid, milliseid paragrahve PA liikmete arvates tuleks veel lisada. Ka oodatakse ettepanekuid, kas kasutada terminit "vähemusrahvus" või "rahvusvähemus". Võib osutuda vajalikuks selle hääletamine täiskogus.

Ekspert J. Rebase täiendusettepanekud:

§ Igasuguse rahvusliku, rassilise või usulise vaenu või lahkkelide või vaenu õhutamine või nendest asjaoludest sõltuvalt üleoleku või erandlikkuse propageerimine või vägivallale ja terrorismile kihutamine on seaduse järgi keelatud ja karistatav.

§ Kellegi isiklikku või perekonnaellu ei tohi meelevaldselt sekkuda. Niisuguse sekkumise vastu on õigus seaduse kaitsele.

§ Igalühel on õigus saada täielikku ja usaldatavat informatsiooni riigi-, majandus- ja rahvusvahelise elu kõigi valdkondade, sealhulgas seadusega tagatud põhiõiguste ja -vabaduste seisukorra kohta.

§ Riik kaitseb loodust ja tervislikku elukeskkonda ning arendab majandust ja tehnikat suunas, mis ei kahjusta elukeskkonda. (Igalühel on õigus saada hüvitust kahju eest, mis ökoloogiliste õigusrikkumistega on põhjustatud tema varale ja tervisele).

§ Põhiseaduse käesolevas peatükis kinnistatud põhiõiguste ja -vabaduste tagamine ning kaitse on riigi seadusandlikule, täidesaatvale ja kohtuvõimule kohustuslik.

Vardo Rumessen
II teema toimkonna esimees

